

BEZPIECZEŃSTWO SOCJALNE JAKO ELEMENT SKŁADOWY BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

1. Uwarunkowania bezpieczeństwa państwa

Uwarunkowania bezpieczeństwa państwa mają swój głęboki kontekst narodowy stąd też często używamy określenia „bezpieczeństwo narodowe”. Część autorów utożsamia wręcz bezpieczeństwo państwa z bezpieczeństwem narodowym. „Naród stanowi trwałą wspólnotę ludzi utworzoną historycznie, powstałą na gruncie wspólnoty losów historycznych, kultury, języka, terytorium i życia ekonomicznego, przejawiającego się w świadomości narodowej jej członków. Jest ona zbiorowością historyczną w stanie ciągłego stawania się i przeobrażania, składająca się z ludzi, którzy żyją obecnie, jak i z tych którzy żyć będą w przyszłości”¹⁵⁶. Wspólnota narodowa przypisana do określonego terytorium, stanowi najwyższą wartość dla życia jej członków, pod warunkiem reprezentowania przez nich postaw patriotycznych, propaństwowych. Wspólnota ludzi zjednoczona na terytorium i reprezentująca określone postawy patriotyczne reprezentuje interes narodowy, określane jako „zespół ogólnych i stałych celów, na rzecz których naród działa. Cele te obejmują potrzebę zjednoczenia się dla zabezpieczenia przed agresją, do podnoszenia standardu życia i dla utrzymania narodowej i międzynarodowej stabilności”¹⁵⁷. Państwo narodowe stanowi najwyższą formę organizacji danego narodu dla realizacji swoich celów narodowych. To właśnie państwo „pozostaje głównym uczestnikiem życia międzynarodowego, posiada zdecydowaną przewagę nad innymi podmiotami. Jego terytorialność i suwerenność pozwalają mu wyznaczyć ramy dla danych uczestników, uczestników nawet ich kontrolować. Z tego względu dominacja państwa jako podmiotu bezpieczeństwa jest od wieków bezsporna”¹⁵⁸. Powyższy cytat należy skomentować. Państwo może w istocie być efektywne z tworzeniu mechanizmów bezpieczeństwa dla obywateli (w tym bezpieczeństwa socjalnego), pod warunkiem istnienia na jego terytorium demokratycznych mechanizmów kontroli władzy publicznej. Każda forma organizacji państwa w postaci autorytarnej czy totalitarnej zwraca się przeciw obywatelowi, pozbawiając go w istocie bezpieczeństwa, bądź tworząc iluzoryczne bezpieczeństwo (socjalne) znane chociażby z praktyki gospodarek centralnie kierowanych. Postępująca decentralizacja państwa nie musi oznaczać jego dezintegracji jeżeli oparta jest na zasadzie subsydiarności i przyczynia się do rozrostu społeczeństwa obywatelskiego, wzmacniania roli samorządów i roli tzw. trzeciego sektora. Natomiast projektowane odgórnie państwo wielonarodowe czy wielokulturowe może stać się obszarem konfliktów i osłabiania więzi (odwrotnie niż planowano). Idea państwa wielonarodowego jako sprawnego organizmu zaspakajającego potrzeby społeczne na dobra sprawę zrealizowała się jedynie w Stanach Zjednoczonych (choć też nie bez zastrzeżeń). W warunkach europejskich idea ta pozostaje mocno dyskusyjna (spór między koncepcją państw narodowych a Europą regionów zdecentralizowaną i luźno powiązaną z władzą państwową).

¹⁵⁶ Makowski W., *Nauka o państwie*, Warszawa 1939, s.28-29

¹⁵⁷ Kukułka J., Zięba R., (red.), *Polityka zagraniczna państwa*, Warszawa 1992, s.151

¹⁵⁸ cyt. za :Marczak J., *Bezpieczeństwo narodowe, pojęcie, charakter, uwarunkowania*, Warszawa 2006, s. 17

Przykłady konfliktów na tle różnic kulturowych czy religijnych w takich krajach jak Francja, Niemcy, Holandia czy Belgia znane są powszechnie.

Przez wiele dziesięcioleci na skutek dominacji wojen i konfliktów ugruntowało się wąskie militarno-wojskowe spojrzenie na bezpieczeństwo państwa (narodu). Przechodząc do współczesnego postrzegania i określania bezpieczeństwa państwa można stwierdzić, iż uznaje się tendencję do jego przedmiotowego poszerzenia o nowe płaszczyzny takie jak: ekonomiczna, społeczna, ekologiczna, kulturowa. Wyrazem tego jest m.in. „Koncepcja Strategiczna Sojuszu”-1999, w której stwierdza się, iż ważnym elementem Sojuszu jest szerokie podejście do problematyki bezpieczeństwa, zgodnie z którym czynniki polityczne, gospodarcze, społeczne i środowiskowe odgrywają ogromne znaczenie uzupełniając niezmiernie ważny wymiar obronny¹⁵⁹. Istota szerokiego postrzegania bezpieczeństwa narodowego (państwa) sprowadza się do tworzenia, oprócz przetrwania, warunków zapewnienia pomyślności narodów oraz zapewnienia swobód rozwojowych. Stanowi to wyraz postępu rozwoju cywilizacyjnego narodów oraz dążenia do życia w dobrobycie. Według W. Kitlera bezpieczeństwo narodowe stanowi „wartość nadrzędną pośród innych celów narodowych, dotyczy wartości narodowych mierzonych w kategoriach: interesów życiowych (kluczowych),ważnych interesów, interesów humanitarnych, określa poziom swobody w osiąganiu tych celów. (...) Bezpieczeństwo narodowe jako proces obejmuje różnorodne zabiegi w obszarze stosunków międzynarodowych i wewnętrznych oraz przedsięwzięcia ochronne i obronne (w szerokim tego słowa znaczeniu), mające na celu stworzenie korzystnych warunków oraz przeciwstawienie się wyzwaniom i zagrożeniom bezpieczeństwa narodowego¹⁶⁰. Jak już wyżej sygnalizowano na bezpieczeństwo państwowe (narodowe) możemy patrzeć w różnoraki sposób. W znaczeniu centralnej kategorii społecznej – bezpieczeństwo narodowe stanowi dla jednostek, społeczności lokalnych oraz państwa pierwotną, egzystencjalną, naczelną potrzebę i wartość, a zarazem priorytetowy cel działania we wszystkich dziedzinach i na wszystkich szczeblach organizacji państwowej i społecznej. W znaczeniu funkcjonalnym bezpieczeństwo narodowe jest naczelną misją narodową całego społeczeństwa i jego organizacji państwowej, polegającą na stałej realizacji dwóch funkcji¹⁶¹. Pierwsza to ochrona i obrona wartości i interesów narodowych przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami, zapewniającej warunki konieczne dla realizacji drugiej funkcji: tworzenia wewnętrznych i zewnętrznych warunków dla swobodnego rozwoju i sprostania wyzwaniom, jakie niesie dla narodu zmienność, nieprzewidywalność i postęp cywilizacyjny.

Dla wypełnienia misji tworzenia bezpieczeństwa narodowego niezbędne jest zbudowanie odpowiednich instytucji i struktur, które tworzą system bezpieczeństwa narodowego. W ujęciu systemowym bądź strukturalnym bezpieczeństwo narodowe to całość przygotowania i organizacji państwa dla ciągłego tworzenia bezpieczeństwa narodowego obejmującego następujące elementy¹⁶²:

- prawne podstawy bezpieczeństwa
- politykę i strategię bezpieczeństwa narodowego
- cywilną i wojskową organizację ochrony i obrony narodowej

¹⁵⁹ Marczak J., *Bezpieczeństwo narodowe, pojęcie, charakter, uwarunkowania*, Warszawa 2006, s. 19

¹⁶⁰ Kitler W., *Obrona narodowa III RP, pojęcie, organizacja, system*, Warszawa 2002

¹⁶¹ Marczak J., *Bezpieczeństwo narodowe, pojęcie, charakter, uwarunkowania*, Warszawa 2006, s. 22

¹⁶² za: Marczak J., *Bezpieczeństwo narodowe*, op.cit., s.22

- infrastrukturę bezpieczeństwa
- edukację dla bezpieczeństwa
- sojusz i współpracę międzynarodową w zakresie bezpieczeństwa.

Państwo jako najwyższa forma organizacji społeczeństwa przede wszystkim dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego realizuje ten nadrzędny cel poprzez politykę bezpieczeństwa, którą można określić jako „celową oraz zorganizowaną działalność upoważnionych organów państwa, zmierzającą do stałego zapewnienia optymalnego bezpieczeństwa narodowego, a także często równocześnie bezpieczeństwa międzynarodowego”¹⁶³

Poszerzenie zainteresowania bezpieczeństwa państwa (narodowego) o obszar bezpieczeństwa socjalnego wynika zarówno z roli współczesnego państwa demokratycznego, którego obowiązkiem jest troska o obywateli niezależnie od ich statusu materialnego o to by mogli oni w sposób realny uczestniczyć w życiu społecznym. „Upośledzenie” ekonomiczne dużych grup społecznych powoduje, iż demokracja staje się demokracją fasadową, a instytucje państwa demokratycznego są niedostępne dla szerokich kręgów społecznych. Bezpieczeństwo socjalne pojmowane jest zatem jako ochrona egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych) oraz realizacji aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne¹⁶⁴.

Bezpieczeństwo socjalne obejmuje całokształt działań prawnych, organizacyjnych realizowanych przez podmioty rządowe (krajowe i międzynarodowe), pozarządowe i samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom i grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego. Chodzi tu zwłaszcza o zapewnienie pomocy ludziom czasowo bądź trwale niezdolnym do pracy zawodowej, znaleźli się na skutek własnej niezradności w trudnej sytuacji życiowej, lub padli ofiarą niezależnych od nich zdarzeń losowych – pożar, powódź, inne klęski żywiołowe. Istotne znaczenie ma tutaj uwaga o konieczności wzmocnienia odpowiedzialności obywateli za los własny i los rodzin, ponieważ walka z marginalizacją i nadrzędna rola państwa w tym procesie nie może kształtować postaw znanych jako wyuczony syndrom bezradności. Polega on na stopniowym zatracaniu umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych i sięganie po pomoc instytucji pomocy społecznej w sytuacjach do tego nieuprawnionych.

¹⁶³ Zięba R., *Leksykon pokoju*, Warszawa 1987, s.156

¹⁶⁴ Skarbacz A., *Bezpieczeństwo społeczne w: Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w.*, Warszawa 2006, s.413

2. Współczesne zagrożenia społeczne

Rozpatrując ten problem z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego (państwowego) należy wyartykułować, iż współcześnie oprócz tradycyjnych zagrożeń bezpieczeństwa – politycznych, militarnych, naturalnych – pojawiają się coraz to inne niebezpieczeństwa „niekonwencjonalne”¹⁶⁵. Godzą one w egzystencjalne i biologiczne podstawy trwania narodu i państwa. W literaturze zagrożenia takie zostały nazwane zagrożeniami społecznymi bądź socjalnymi. Zagrożenia te w znaczący sposób wpływają na jakość i standard życia ludzi, a tym samym na poziom rozwoju cywilizacyjnego danego państwa, czy szerzej pewnych obszarów geograficznych. Polaryzacja rozwoju ekonomicznego współczesnego świata wzmacnia wagę zagrożeń socjalnych. Na świecie istnieją trwałe obszary chronicznej biedy i to one są „eksporterami terroryzmu i ekstremizmu”. Globalne problemy dzisiejszego świata to AIDS, narkomania, handel ludźmi, handel organami, niekontrolowany obrót bronią. Na niepokojącą skalę obserwujemy także upadek znaczenia tradycyjnej rodziny, a konsekwencją tego gwałtowny spadek przyrostu naturalnego w krajach cywilizacji Zachodu. Możemy w dużym uproszczeniu powiedzieć, iż bieda rodzi biedę, a bogaci otaczają się kordonem starając oddzielić się od tego „morza biedy”. Terroryzm to próba przedostania się do świata bogatych i rozsadzenia go od środka. Zjawisko szeroko rozumianej polaryzacji jest zatem swoistym symbolem XXI wieku.

Wśród najważniejszych zagrożeń społecznych naszego wieku należy wymienić przede wszystkim narkomanię i HIV, które ze względu na swój zasięg stały się prawdziwą plagą rozpowszechnioną na całym świecie. Oficjalne dane mówią, iż w ciągu minionych 20 lat wirusem HIV zaraziło się 60 mln ludzi, a na AIDS zmarło 20 mln ludzi, czyli dwukrotnie więcej niż w I wojnie światowej. Każdego dnia choroba zabija 8 tysięcy ludzi – niemal trzy razy więcej niż zginęło w zamachach z 11 września. Zdaniem ekspertów do 2010 roku będziemy mieli 100 mln zakażonych i 25 mln sierot¹⁶⁶. W tej sytuacji stwierdzenie sekretarza stanu USA Colina Powella, że AIDS to najpotężniejsza broń masowego rażenia na naszej planecie nabiera szczególnego wyrazu. W opinii Amerykanów również narkotyki stanowią broń masowego rażenia i stanowią wielkie zagrożenie dla amerykańskiej ojczyzny¹⁶⁷. W opinii Jana Nowaka – Jeziorańskiego zagrożenia społeczne to również główny problem współczesnej Polski. Uważa on, iż najważniejsze problemy Polski to walka z bezrobociem, korupcją, zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa i zwalczanie schorzeń społecznych takich jak szerzenie się AIDS, narkomania i alkoholizm.

Bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, narkomania, alkoholizm są zagrożeniami społecznymi powodującymi dysfunkcję całych grup społecznych, które zaczynają egzystować na marginesie życia społecznego. Zagrożone społeczności nie tylko nie mogą podobać prawom i obowiązkom wynikającym z bycia obywatelem demokratycznego państwa, ale przede wszystkim nie wypełniają podstawowych obowiązków rodzicielskich i wychowawczych w stosunku do własnych dzieci, kreując zachowania patologiczne w coraz młodszych pokoleniach. O tym, że zagrożenia społeczne zaczynają w Polsce

¹⁶⁵ Skarbacz A., *Bezpieczeństwo społeczne w: Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w.*, Warszawa 2006, s.413

¹⁶⁶ *Choroba świat*, International Herald Tribune, 11.07.2004 r., przedruk „Forum” z 19.07-25.07.2004

¹⁶⁷ Fleming M.P., *National Security Roles for the National Gurt*, „Homeland Defenses Journal”, sierpień 2001

dominować świadczy fakt, iż większość Polaków obawia się utraty pracy, choroby, popadnięcia w biedę. Coraz większym problemem staje się przestępczość wobec ogromnego problemu bezrobocia wśród młodzieży, mimo korzystnej ostatnio sytuacji całej gospodarki. Dla ok. 10 mln Polaków główną podstawę egzystencji stanowią różnorakie świadczenia socjalne. Brak samodzielności ekonomicznej jest poważnym problemem społecznym. W znakomitej większości przypadków brak tej samodzielności jest skutkiem braku pracy bądź osiągania skrajnie niskich dochodów z pracy. Tworzy się kategoria „New poor” – nowych biednych, ludzi którzy pracują a żyją na granicy ubóstwa. Ostatnio pojawiło się pojęcie „junk job” – praca śmieciowa za sprawą badań socjologów amerykańskich zwłaszcza zaś Barbary Ehrenreich, autorki książki „Za grosze”¹⁶⁸. Do kategorii junk job można zaliczyć takie rodzaje zatrudnienia, które nie dają szans rozwoju zawodowego i jednocześnie są nisko opłacane. To praca w firmach sprzątających, supermarketach, są to zajęcia związane z przenoszeniem przedmiotów, sortowaniem towaru, czyszczeniem, sprzątaniem. Wszędzie tam, gdzie nie potrzeba świadectw, dyplomów, specjalnych licencji. To wszelkie prace, które nie dają możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, w kulturze, edukacji, ograniczają bądź uniemożliwiają wypoczynek. Dla uzmysłowienia skali problemu ubóstwa warto przytoczyć pewne dane statystyczne¹⁶⁹:

- około 1,3 miliarda ludzi na świecie żyje za mniej niż 1 dolara USA dziennie, połowa ludności świata (ok. 3 mld ludzi) żyje za mniej niż dwa dolary dziennie, 1,3 miliarda ludzi nie ma dostępu do czystej wody, 2 miliardy nie ma dostępu do elektryczności
 - PKB 48 najbiedniejszych krajów świata (czyli prawie ¼ wszystkich krajów na świecie) jest mniejszy niż łączny majątek trzech najbogatszych ludzi świata
 - mniej niż jeden procent tego, co wydaje się w ciągu roku na zakup broni wystarczyłoby na to aby każde dziecko mogło pójść do szkoły, a prawie miliard ludzi nie potrafi czytać ani pisać
 - spośród krajów uprzemysłowionych najbogatszy kraj na ziemi ma największe zróżnicowanie pomiędzy biednymi a bogatymi
 - 20% ludności żyjącej w krajach rozwiniętych gospodarczo konsumuje 86% dóbr światowych
 - udział w eksporcie 20% ludności krajów najbogatszych wynosi 82% a ich udział w inwestycjach bezpośrednich zagranicznych wynosi 68% (podczas gdy 20% najbiedniejszych krajów ma jedynie 1% udziału w inwestycjach
 - w 1960 roku dochód 20% najbogatszych krajów był 30-krotnie większy niż 20% najbiedniejszych krajów, w 1997 roku ta różnica wzrosła do 77 razy. Licząc od początku XIX wieku dystans między krajami najbiedniejszymi i najbogatszymi stale się powiększa, wynosił jak 3:1 w 1820, 11:1 w 1913, 35:1 w 1950, 44:1 w 1973 oraz 72:1 w 1992 roku
 - kraje rozwijające się płacą kilkanaście dolarów spłaty długu na każdego dolara pomocy zagranicznej
 - 48% najbiedniejszych krajów ma 0,4% udział w eksporcie światowym
- około 800 milionów ludzi w krajach rozwijających się jest stale niedożywionych, prawie dwie trzecie z nich żyje w rejonie Azji i Pacyfiku
- kilkuset miliardów ma majątek taki jak 2,5 miliarda najbiedniejszych ludzi na świecie.

¹⁶⁸ „Junk job – kiedy praca staje się udręką”, Gazeta Wyborcza z 15.11.2007

¹⁶⁹ Kwaśnicki W., *Globalizacja i liberalizacja jako podstawowe warunki pokonania biedy w skali świata*, maszynopis powielony

3. Płaca minimalna jako gwarant bezpieczeństwa socjalnego i jej regulacje

Analizę płacy minimalnej w oparciu o światowe uregulowania przeprowadzili **Wiesław Golnau, Marek Kalinowski, Joanna Litwin (red.)** w publikacji:

Zarządzanie zasobami ludzkimi, wyd. CeDeWu, Warszawa 2007.

Artykuł 23 ustęp 3 **Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka** mówi o prawie każdego pracownika do „odpowiedniego i zadowalającego wynagrodzenia, zapewniającego jemu i jego rodzinie egzystencję odpowiadającą godności ludzkiej i uzupełnionego w razie potrzeby innymi środkami pomocy społecznej”.

Artykuł 7 **Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych** ratyfikowany przez Polskę w 1977 r. stanowi, że państwa strony paktu uznają prawo każdego do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, obejmujących w szczególności wynagrodzenie zapewniające wszystkim pracownikom jako min. godziwy zarobek i zadowalające warunki życia dla nich samych i ich rodzin.

Wstęp do **Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy** (trzynasty rozdział Wersalskiego Traktatu Pokojowego z 28 czerwca 1919 r.) mówi, że pokój powszechny i trwałe może być zbudowany jedynie na zasadach sprawiedliwości społecznej, a pewne warunki pracy są dla wielkiej liczby ludzi niesprawiedliwe, powodując nędzę i niedostatek, co rodzi niezadowolone zagrożające pokojowi i harmonii powszechnej. Dlatego konieczne jest polepszenie szeregu warunków pracy, w tym zagwarantowanie zarobku, zapewniającego przyzwoite utrzymanie.

W artykule III **Deklaracji Filadelfijskiej** z 12 maja 1944 r. (uzupełniającej Konstytucję Międzynarodowej Organizacji Pracy) wskazano na potrzebę popierania wśród narodów świata programów, które mają na celu osiągnięcie polityki dotyczącej płacy i zarobków, godzin pracy i innych warunków pracy obliczonych na zapewnienie sprawiedliwego podziału owoców postępu dla wszystkich oraz minimalnego wynagrodzenia dla wszystkich zatrudnionych, gdy takie zabezpieczenie będzie konieczne

Konwencja Nr 26 i Zalecenie Nr 30 dotyczące metod ustalania płac minimalnych z 16 czerw. 1928 r.

Konwencja Nr 99 i Zalecenie Nr 89 dotyczące metod ustalania płac minimalnych w rolnictwie z 28 czerwca 1951 r. ratyfikowana przez Polskę w 1977 r.

Konwencja Nr 131 i Zalecenie Nr 135 dotyczące ustalania płac minimalnych, zwłaszcza w odniesieniu do krajów rozwijających się z 22 czerwca 1970 r.

Europejskie uregulowania płacy minimalnej

Artykuł 4 ustęp 1 **Europejskiej Karta Społecznej** przyjętej 18 października 1961 r. przez Radę Europy i ratyfikowanej przez Polskę (ale z pominięciem tego przepisu) stanowi, że w celu zapewnienia skutecznego wykonania prawa do sprawiedliwego wynagrodzenia, umawiające się strony zobowiązują się uznać prawo pracowników do takiego wynagrodzenia, które zapewni im i ich rodzinom godziwy poziom życia. Za godziwe uznaje się obecnie wynagrodzenie netto, które nie jest niższe niż 60% przeciętnego wynagrodzenia krajowego netto.

Artykuł 5 **Wspólnotowej Karty Podstawowych Praw Socjalnych Pracowników** (zwanej Kartą Socjalną) przyjętej 9 grudnia 1989 r. mówi, iż wszyscy zatrudnieni powinni być sprawiedliwie wynagradzani. Aby wprowadzić tę zasadę w życie, w związku z rozwiązaniami stosowanymi w

poszczególnych krajach, pracownikom należy między innymi zapewnić godziwe wynagrodzenie, tzn. wynagrodzenie gwarantujące przyzwoity poziom życia.

Artykuł 5 **Wspólnotowej Karty Podstawowych Praw Socjalnych Pracowników** (zwanej Kartą Socjalną) przyjętej 9 grudnia 1989 r. mówi, iż wszyscy zatrudnieni powinni być sprawiedliwie wynagradzani. Aby wprowadzić tę zasadę w życie, w związku z rozwiązaniami stosowanymi w poszczególnych krajach, pracownikom należy między innymi zapewnić godziwe wynagrodzenie, tzn. wynagrodzenie gwarantujące przyzwoity poziom życia.

Na mocy artykułu 2 Traktatu z Amsterdamu z 2 października 1997 r. do **Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską** dodano artykuł 118 (obecny artykuł 137) głoszący, że wynagrodzenia zostały wyłączone z obszarów zabezpieczenia społecznego, w ramach których działania państw członkowskich są wspierane i uzupełniane przez Wspólnotę Europejską.

W Polsce płacę minimalną po raz pierwszy wprowadzono w kwietniu 1956 r.

Obecnie różnego rodzaju regulacje dotyczące płacy minimalnej funkcjonują w 120 spośród 162 krajów dla których są dostępne odpowiednie dane.

Trzy metody kształtowania płacy minimalnej¹⁷⁰:

- w sposób ustawowy,
- za pomocą układów zbiorowych pracy,
- za pośrednictwem specjalnie do tego celu utworzonych rad do spraw wynagrodzeń.

Metody ustalania płacy minimalnej wykorzystywane w krajach należących i kandydujących do Unii Europejskiej oraz w pozostałych krajach OECD

Metoda ustalania płacy minimalnej	„Stare” kraje Unii Europejskiej	„Nowe” kraje Unii Europejskiej	Kraje kandydujące do Unii Europejskiej	Pozostałe kraje OECD
Ustawowa	1) Belgia 2) Francja 3) Grecja 4) Hiszpania 5) Holandia 6) Irlandia 7) Luksemburg 8) Portugalia 9) Wielka Brytania	1) Bułgaria 2) Czechy 3) Estonia 4) Litwa 5) Łotwa 6) Malta 7) Polska 8) Rumunia 9) Słowacja 10) Słowenia 11) Węgry	1) Turcja	1) Australia 2) Japonia 3) Kanada 4) Korea Południowa 5) Meksyk 6) Nowa Zelandia 7) Stany Zjednoczone
Układy zbiorowe pracy	1) Austria 2) Dania 3) Finlandia 4) Niemcy 5) Szwecja 6) Włochy	1) Cypr		1) Islandia 2) Norwegia 3) Szwajcaria

Źródło: W. Golnau, M. Kalinowski, J. Litwin (red.), Zarządzanie zasobami ludzkimi, Warszawa 2007

¹⁷⁰ Golnau W, Kalinowski M, Litwin J(red.) w publikacji:

4. Ryzyko socjalne i zabezpieczenie przed nim

Za ryzyko socjalne uznaje się prawdopodobieństwo wystąpienia szkody związanej przede wszystkim z niemożnością zadowalającego spełnienia roli pracownika zarabiającego na utrzymaniu siebie i swojej rodziny. Niemożności tej w skrajnych przypadkach może towarzyszyć niezdolność do samoobsługi i samodzielnego życia.

Systematyczna lista ryzyk socjalnych pojawiła się w konwencji 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Wymienia się tu następujące ryzyka socjalne:

1. Zagrożenie zdrowia – mająca bardzo różne źródła ale podobne w skutkach, prowadzące często do niemożności zarobkowania i pokrycia dodatkowych wydatków na usługi leczenia.
2. Zagrożenie starością – nieuchronne ze względów biologicznych, rozpatrywane ze względu na takie skutki jak niemożność zarobkowania a w dalszych fazach niezdolnością do obsługi.
3. Zagrożenie trwałą niepełnosprawnością – przejawiającą się również trwałą niezdolnością do pracy.
4. Zagrożenie bezrobociem – będący efektem niezdolności systemu ekonomicznego do wykorzystania potencjału ludzkiego.
5. Zagrożenie czasową utratą zdolności do zarobkowania – np. choroby
6. Zagrożenie osób niezdolnych do pracy utrzymywanych przez pracownika śmiercią ich żywiciela – ryzyko śmierci jest tu rozpatrywane jako ryzyko źródeł utrzymania.

Tworzenie możliwości ochrony przed różnego rodzaju ryzykami, należy przede wszystkim do instytucji zabezpieczenia społecznego a funkcja zabezpieczenia społecznego jest świadczenie pomocy osobą znajdującym się w trudnej sytuacji socjalnej lub podejmowania działań zabezpieczających przed zaistnieniem trudnej sytuacji.

W zakresie zabezpieczenia społecznego stosowane są najczęściej trzy techniki o charakterze administracyjno – finansowym. **Wyróżnia się technikę:**

1. **Ubezpieczeniową** – świadczenia w niej mają charakter obligatoryjny – roszczeniowy. Podstawą nabywania praw do świadczeń jest tu opłacanie składek, których wysokość zależy od rozmiarów ryzyka i od wysokości dochodów. Warunki i wysokość świadczeń jest związana z wysokością opłaconych składek, najczęściej określanych ustawowo. Prawo do tego typu świadczeń jest nabywane w momencie spełnienia warunków przewidzianych w ustawie i nie decyduje o tym kryterium potrzeb. Technika ubezpieczeniowa jest jedynym rodzajem świadczeń, w których występuje dwustronny charakter transakcji.
2. **Zaopatrzeniową** – ma charakter również roszczeniowy, charakter z tą jedyną różnicą, że prawo do świadczeń wynika wyłącznie z woli ustawodawcy a nie jest związane z opłaceniem składek. Finansowanie tego rodzaju świadczeń odbywa się z funduszy publicznych a warunkami ich przyznawania i wysokości wynikają z przyjętych rozwiązań normatywnych. Ważną cechą tej techniki jest fakt, iż świadczenia przysługują z reguły wszystkim obywatelom danego kraju należącym do jednej określonej grupy społecznej np. osoby niepełnosprawne

czy rodziny wielodzietnych. Wymiar tych świadczeń w obrębie danej grupy jest zazwyczaj jednolity.

3. **Pomocy społecznej** – nazywana także techniką opiekuńczą ma charakter uznaniowy. Warunkiem przyznania świadczeń tu zbadanie potrzeb i sytuacji życiowej danej osoby lub rodziny. Źródłem finansowania są fundusze centralne i lokalne. System pomocy społecznej pozwala na indywidualizację sytuacji i świadczeń, co we współczesnej polityce społecznej jest uznane za jedno z ważniejszych zasad.

SOCIAL SECURITY AS AN ELEMENT OF A STATE SECURITY

In the article, the issue of mutual relationships between social security and state security was undertaken. State security nowadays both in external and internal dimension has more and more social character. Social factors relating to citizens' quality of life more and more often decide on place of living (low life quality factor place are depopulating). Social security, namely certain unalienable, guaranteed level of services and benefits provided by a state, its agendas or provided by other entities for the order of a state, becomes a characteristic of states that care about social-economy balance. Balance between the sphere of economy profit and efficiency and high quality of life gives permanent basis to security of state. States characterizing high social security as a rule show bigger political and economy destabilization. Considerable part of a society searches for social security as a guarantee for personal and family development.

Literatura

- Choroba świata*, „International Herald Tribune”, 11.07.2004 r., przedruk „Forum” z 19.07-25.07.2004
- Fleming M.P., National Security Roles for the National Gurt, „Homeland Defenese Journal”, sierpień 2001
- Golnau W, Kalinowski M, Litwin J(red.)*Zarządzanie zasobami ludzkimi*, wyd. CeDeWu, Warszawa 2007
- „*Junk job – kiedy praca staje się udręką*”, Gazeta Wyborcza z 15.11.2007
- Kitler W, *Obrona narodowa III RP, pojęcie, organizacja, system*, Warszawa 2002
- Kukułka J., Zięba R., (red.), *Polityka zagraniczna państwa*, Warszawa 1992
- Kwaśnicki W., *Globalizacji i liberalizacja jako podstawowe warunki pokonania biedy w skali świata*, maszynopis powielony
- Makowski W., *Nauka o państwie*, Warszawa 1939
- Marczak J., *Bezpieczeństwo narodowe, pojęcie, charakter, uwarunkowania*, Warszawa 2006
- Skarbacz A., *Bezpieczeństwo społeczne w: Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI w.*, Warszawa 2006